

Za hišne potrebe kaj.

* *Podgane, pa tudi miši pokončati* ni boljšega sredstva, kakor je morska čebula (Meerzwiebel, Scylla marina). „Novice“ so to že pred nekaterimi leti priporočale, in zdaj se v „Deutsche landw. Zeitung“ in v drugih časnikih navdušena hvala poje morski čebuli zato, ker je gotov strup podganam in mišim, drugim živalim, ki bi po naključju do nje prišle, pa ne škoduje; vrh tega pa tudi ni draga. Morske čebule, ki se v vsaki apoteki dobí, se vzame, na priliko, četrť funta in se drobno nastrže; njej se pridá pol funta drobno razsekanega špeha in pa kake 3 do 4 perišča moke. V ponvi nad žrjavico naj se ta zmes v testo speče. Od tega testá se majhni koščeki tam okoli položijo, kamor podgane zahajajo. „Po vsaki podgani je!“ (die Wirkung ist erstaunlich) — pravi Frid. Jäger, nadzornik klavnici v Münstru v gornji Elzaciji, in vsako leto moralo bi to sredstvo v kmetijskih „pratikah“ priporočano biti, kajti podgane in miši so včasih velika nadloga gospodarjem in gospodinjam.

* *Krompir namesti mjila (žajfe)*. S krompirjem se vmazano perilo lepo pere, pa tudi barvanim rutam in drugemu barvanem blagu ne vzame barve, kakor mjilo ali lug. Če boče gospodinja s krompirjem prati, naj ga kuha toliko, da še trd ostane in v roki ne razpade, ko se ž njim, kakor navadno z mjilom, perilo drgne.

Znanstvene stvari.

Občni zbor Matice slovenske

24. dne januarija.

Ko predsednik dr. Jan. Bleiweis konstatuje, da je pravilno število družbenikov nazočih (bilo jih je blizo 80), začne obravnave s pozdravom došlih. Po tem pa nadaljuje govor blizo tako-le:

Odločil je odbor zborovanje na prvi mesec leta zato, da sl. zboru podá dovršeni račun preteklega leta in pa načrt proračuna za letošnje leto, katerega po družbinih pravilih določiti ima pravico edino sam občni zbor. Da bi zdaj, ko smo Matično leto vravnali z navadnim koledarskim letom, občni zbor, ki ima odobriti proračun, skliceval se v sredi leta, bila bi potem oblast zborova iluzorična.

Gospod tajnik Vam bo podal pregled delovanja odborovega, gospod blagajnik pa objavil račun leta 1876. in proračun za leto 1877., da po pravilih za unega volite 3 revidente, o tem pa določite, kaj in kako.

Kar se tiče delovanja odborovega o izdavanju knjig in o gospodarstvu z družbinim denarjem in posestvom, z dobro vestjo morem reči, da je odbor storil dolžnosti svoje, predpisane mu po pravilih in odmerjene mu po finančnem stanju; gospod tajnik pa je hvalevredno vredil pisarno in zalogo Matičnih knjig, katerih se je v preteku 11 let poleg 12 zemljevidov slovenskega atlanta izdalo blizo 40, večidel lepih in dobrih in z nekaterimi se slovenščini pot odprla v šole.

Odbor danes sl. zboru v razgovor predlaga 2 reči: „znanstven časnik“ in pa „neredno plačevanje nekaterih letnih udov“ zato, da izvé Vaše misli, ki mu bodo vodilo o sklepih njegovih.

Konečno pa ne morem si kaj, da ne bi omenil še nekaj, a malo veselega. Matica je stavila preteklo leto družemu svojemu predsedniku dr. Lovro Tomanu v lični knjigi duševno spomenico, ki ga je izbuditelj njen po vse zaslužil. Letos stavi enako spomenico

tretjemu svojemu predsedniku dr. Etbinu Costi, neutrudljivemu delavcu na čast in korist Matici naši, kateri je l. 1863. z menoj in dr. Tomanom snoval jej pravila. Al na grobu njegovem ne stoji še spominek, za katerega sta odbor družbe kmetijske vzajemno z odborom Matičnim pri udih svojih doneske nabirala. Družba kmetijska je od udov svojih nabrala okoli 500 gold., Matica od udov svojih — ubozih 93 gold. Ni me volja kritikovati britke te skušnje; omenim je le z živo željo, naj bi se popravilo, kar se je dozdej zamudilo. —

Po predsednikovem ogovoru je tajnik Matice g. Andr. Praprotnik poročal o delovanju odborovem leta 1876. tako-le:

Odbor je imel v preteklem letu tri poglavitne seje, namreč 16. svečana, 13. julija in 6. decembra, odsek za izdavanje knjig dve, oddelek gospodarski pa je imel eno sejo.

V skupščini Matičinega odbora 16. svečana je gospod župnik Božidar Raič predlagal, naj „Matica“ osnuje strogo znanstven časopis, oziroma mesečnik, in ta svoj predlog je ponavljal tudi v zadnji seji 6. dec. Določilo se je, da razprava o „znanstvenem časniku“ pride v današnji občni zbor. — V uni seji so se izvolili gg.: Ivan Vilhar blagajnik, Ivan Vavrů knjižničar, dr. Jernej Zupanec pregledovalec društvenih računov, Fr. Souvan in dr. J. Strbenec ključarja. Ko se gosp. prof. Iv. Tušek odpové tajništvu, volil se je za tajnika odbornik A. Praprotnik, ki je prevzel ta posel 1. marca z naznanilom, da bode v Matičnih sobah imel svojo uradno uro vsak dan od 1/2 12. do 1/2 1. ure opoldne.

V odseku za izdavanje knjig so delovali: deželni šolski nadzornik gosp. Šolar kot prvomestnik odseku, in pa gg.: dr. Jan. Bleiweis, prof. Marn, učitelj Močnik, administrator Parapat, prof. Pleteršnik, učitelj Praprotnik, dr. Strbenec, učitelj Stegnar, učitelj Tomšič, prof. Urbas, prof. Vavrů, prof. Wiesthaler in profesor Žakelj.

V oddelek za gospodarstvo je poleg prejšnjih gg. odbornikov stopil še g. Tomšič.

Določilo se je tudi, da odgovornost za sestavke v Matičinem „Letopisu“ ima ves odbor.

V seji za izdavanje knjig 4. marca razpravljalo se je o rokopisih, ki so bili deloma že gotovi ali bodo v kratkem času za natis pripravljeni, namreč: 1. Letopis za 1876. leto. 2. Dr. Lovro Toman z dodanimi njegovimi pesmami. 3. Životopis dr. E. Coste. 4. Zemljevidi (Francoska, Britanija in Skandinavija). 5. Slovanstva II. del: Čehi Poljaci. 6. Šumanova slovnica slovenskega jezika. Določilo se je, da se po denarnih močéh izdá najprej „Letopis“, dr. Lovro Toman in pa zemljevidi, in potem še le drugo. V „Letopisu“ naj se pa zarad manjših tiskovnih stroškov imenik Matičnih udov tako skrči, da imenik v abecednem redu izostane.

Dalje je odsek za izdavanje knjig v seji 10. junija 1876. l. ukrenil, naj se nabrano „narodno blago“ izroči gosp. prof. Wiesthalerju v pregled in v poročevanje, in naj se po nasvetu prof. Pleteršnikovem nabirajo geografična imena gôr, rek, krajev itd., katera naj bi „Matica“ vredila in sčasoma na svitlo dala. Zato je odbor v posebnih dopisih naprosil mnogo domoljubov po slovenskih deželah, naj bi vsak v svojem kraju nabiral domača krajna imena in je „Matici“ pošiljal. Takih listov je tajništvo razposlalo še čez 100; odgovorov tem listom dobili smo — hvala domoljubom! — že blizo polovico, t. j. 45 s popolnimi popisi. — Predsednik dr. Bleiweis je predlagal odboru, naj bi „Matica“ izdala „naučni slovník tujih besed“, ki dandanes hodijo vsak

dan po časnikih in knjigah, pa se v slovenski jezik prestaviti ne dadó in jih tudi vsi drugi jezici le v izvorni besedi rabijo. Nemci imajo mnogo tacih slovníkov, ni dvombe, da tudi Slovencem je potreben. Predlog predsednikov je bil književnemu odseku v prevdarek in poročevanje izročen.

Ponudili so se „Matici“ trije rokopisi, in sicer: 1) rokopis „o slovanski zgodovini“, v cirilici od g. Matija Majarja; odsek za izdavanje knjig je določil, da se o tem rokopisu ne more določevati poprej, predno se „Matici“ ne pošlje na pregled; 2) „slovenska stenografija“, katero je spisal g. Anton Bezenšek pod naslovom „Stenografična čitanka“; ukrenilo se je, da z ozirom na to, da je Matica zadnje leto že več potrosila za izdavanje knjig, nego bi bila smela; naj se toraj za sedaj odloži založba sicer hvalevredne knjige; 3) „zgodovina cerkve Kristusove“; akoravno je slovenski prevod dober, se vendar z ozirom na to, da dr. Fesslerjeva zgodovina ni primerna za višo gimnazijo, ni sprejela v natis.

Gospodarski odsek je o zadevi tiskarnih ponudeb določil, da se Matične knjige tiskajo v Blaznikovi tiskarni zato, ker ona za 23 kr. cenejše tiska vsako pòlo nego druge tiskarne. Gospodarski odsek preskrbel je tudi pri Matični hiši marsikatero potrebne poprave, na pr. kanal, streho itd.

Tajnik napravil je natančen inventar vseh Matičnih knjig in drugih tiskovin. Vkupna vrednost vseh Matičnih knjig, ki jih v založbi ima, je 7900 gld., in ako od teh za zgubo in namečke pri razprodaji itd. odtegnemo 40%, ima „Matica“ v založbi svojih knjig vendar dobrih 4740 gold. premoženja. — Udom so se knjige o božičnih praznikih razpošiljale po gg. poverjenikih, pri katerih naj bi jih iskali, če jih še niso dobili.

„Matica“ se je po predlogu predsednikovem udeležila Janežičeve slovesnosti (13. avgusta pr. l.) s tem, da je dotičnemu odboru poslala slavnostno pismo, in da so jo pri tej slovesnosti namestovali trije odborniki.

Dalje je odbor določil, da naj se atlant s 5. snopečem (namreč s Španjsko, Švajco in Nizozemsko) dopolni in dokonča, in ker se po Krsnikovi „zgodovini Avstrijsko ogerske monarhije“ in po I. delu „Telovadbe“ zelo poprašuje, ukrenilo se je, da se obe knjižici pripravite za drugi natis. Prvo pregledujeta gospoda profesorja Šuklje in Wiesthaler, drugo pa gosp. Stegnar. Obe ti knjigi bode „Matica“ vdruživ natisnila, ji potem slavnemu ministerstvu za nauk v potrjenje predložila ter potem šolam prodajala.

V izvršilni oddelek za Costov spominek je izvolil odbor gosp. Fel. Stegnarja in dr. Jer. Zupanca.

V odborovi seji 6. dec. izrekel je odbor tudi željo, naj tisti, ki imajo izdavanje slovensko-nemškega Wolfovega slovarja v skrb izročeno, pospešujejo, da se bode oporoka pokojnega knezoškofa skoro izpolnila in da to prevažno delo pride kmalu na svitlo.

Rokopisi, med katerimi „Matica“ nekatere že jako dolgo pričakuje, so: 1) „Slovenski Štajer“, katerega spis je prevzel g. prof. Macun; 2) „Slovanstva“ II. del („severni Slovani“), ki ga spisujeta prof. Majciger in prof. Wiesthaler; 3) Slovensko slovnico, ki jo popravlja gosp. prof. Šuman; 4) dr. Costovo življenje, ki ga spisuje prof. Urbas; 5) „And. Šega“ in dela njegova, ki ga brani g. Parapat.

Novih udov je dorastlo lani več kakor prejšnje leto. Pristopilo jih je 81, tako, da v resnici „Matica“ danes šteje 2144 udov.

Nemila smrt nam je vzela iz vrste častnih udov preslavnega Fr. Palackega, iz vrste ustanovnikov pa župnika Val. Ravnikarja, kateri je v svoji opo-

roki 19. marca 1844. l. naši „Matici“ volil 1200 gold. Večen spomin njima!

Iz računa bode sl. zboru razvidno, da letošnji Matičin imetek iznaša 57.985 gold. 40 kr. (med tem je v gotovini 3196 gold. 40 kr.)

Blagajnica se je vsled §. 33. opravnega reda vpricho predsednika 20. januarija t. l. skontrirala; ves imetek se je našel v natančnem redu.

Bilo bi se Matično imetje poslednja leta zelo pomnožilo, da so vsi udje v redu plačali ustanovnico in letnino. Že samo zaostala letnina od zadnjih treh let iznaša 4235 gold., in to je na očitno škodo premoženju Matičnemu, zato odbor tudi današnjemu občnemu zboru predlaga to finančno zadevo v razpravo.

(Dalje prihodnjič.)

Ozir po domovini.

Spomini na planine.

I.

(Dalje.)

Razgled iz Grebena je jako velikansk, kajti tu imaš prav blizo pred očmi kopico visokih sivih snežnikov.

Se obrneš proti severu, gledaš orjaški glavi Grintovca in Kočne; proti severu-izhodu so Žolcpaške planine, izmed katerih kupi v nebesne višave Ojstrica z Brano; čez Veliko planino Kamniško vidiš daleč doli na Štajarsko; proti jugu in zahodu se ti razgrinja pred očmi tako rekoč cela Kranjska dežela.

Po kratkem odpočitku in tečni južnici nastopiva pot nazaj proti koči, kamur sva okoli poludne dospela.

Preden pa se od kočice ločim, naj omenim še bolj znamenitih stvari, ki se nahajajo na tej lepi planini. Gledé rastlinstva pač smem s Potočnikovim planinarjem trditi:

Je poln čvrstih cvetic moj stan
Stojé viharju, zimi v bran.

Tu ne vidiš družega kot cvet pri cvetu. Ko prideš na planino do kočice pastirske, se ti že naproti smehljajo: Anemone valdensis in narcissiflora, Primula elatior, planinski lepen (Adenostyles alpina), Ilka, ali preobjeda (Aconitum Napellus), katerega je samo okoli kočice toliko, da bi ga vsi homeopati na Kranjskem 10 let zadosti imeli. Enako veliko je tu planinske čmerike (Veratrum Lobelianum), katero, da-si je nekoliko strupna, koze in ovce popolnem oskubijo perja. Reбри so gosto obsuti z grmičevjem sleča (Rhododendron hirsutum), katerega Rusi bagulnek imenujejo, čigar vonjavo cvetje je s škrlato-rdečimi bojami čarobno oblito. Poleg njega raste v malih grmičih enako lepo-cvetoči Rhodothamnus Chamaecistus in pa Daphne striata. Nekoliko više nad kočico zagledaš po brežinah in tratah prečudno zmes raznih cvetic, ki svojimi različnimi bojami jako dobrodejno lepšajo rujava tla. V velikih družbah odpirajo tu čašni jegelčki (Primula calycina) svoje rdeče lijaste venčke. Poleg njih dviga na kratkih receljnih Gentiana acaulis svoje plave vrčkaste cvetne kronice; na drugem mestu so mnogoštevilno posejane mične meteljce (Dryas octopetala), med katerimi se Ranunculus hybridus s svojo rumeno glavico kviško spenja. V kotličih in na vlažnih mestih, kjer je ravno sneg skopnel, kima poleg žoltih mastnic (Pingnicula flavescens) in rumenih dvoglavičastih violic (Viola biflora) s svojim zvončku podobnim višnjelim venčkom kaj brhka cvetlica Soldanella alpina in pusilla. Na drugih prostorih se nabaja obilno medvedovega korena (Meum Athamanticum), po-

K sestavku:

„zarubljenih posestev vničevanje po dolžnikih“.

Glavni odbor družbe kmetijske v Ljubljani je podružnici Novomeški, ki ga je prosila, naj bi se potegnil za to, da se ustavi vničevanje zarubljenih posestev po dolžnikih, naznanil dopis c. k. ministerstva pravosodja od 20. oktobra 1870. l. št. 12.317.

Iz tega dopisa je razvidno, da so c. kr. državne pravdnije že večkrat na svojo dolžnost opominjane bile, v tacihi slučajih strogo izvrševati postavo. Po tem takem je podoba, da je gori omenjena vloga podružnice Novomeške rešena.

Navedeni ministerski ukaz utegne res prav dober namen imeti, al kaj pomaga, če se zarubljena posestva vničujejo še zdaj ravno tako kakor poprej, ali morebiti še huje, ker c. kr. državne pravdnije le celó malokrat najdejo postavni povod za ostro izvrševanje ministerskega ukaza.

V svojem spisu 10. due u. m., ki so ga „Novice“ v 4. listu objavile, sem pa vničevalcem zarubljenih posestev naše okolice očitno krivico s tem delal, da sem mislil, da nikjer drugod nimajo tacihi tovarišev. Al o svojem poslednjem potovanji v Metliko sem se pričal, da naši ljudje so le mojstri-skazi proti mojstrom Metliškega okraja, ki se „velika šola“ za omenjeno razuzdanost sme imenovati. Če naši roparji slišijo, da je v Metliškem okraju neki nakantnik (eksekut), zraven navadnega poškodovanja pohištva, gozda in sadnega drevja, celó rodovitne zemlje na njivi poldrugi do dva čevlja globoko izkopal in prodal, si bodo pač kaj enacega mislili, kakor si je mislil tisti zadolženi grajščak, kateremu se je poročalo, da so njegovi sinovi zvon iz turna grajščinske kapele prodali, ko on ni ničesa več iz grajščine prodati vedel in je rekel: da, zlodja, ni meni kaj tacega na misel prišlo!

C. k. državna pravdnija je sicer omenjeni Metliški slučaj v preiskavo vzela; al sodba o njem še ni izrečena, in Bog vedi, ali ne bode izurjenemu pravdnemu zagovorniku obveljalo, zamorca belega narediti.

Ker je podoba, da si mi kmetovalci sami moramo pomagati, bo po takem pač treba, to stvar v svoje roke vzeti; zato se zaupljivo pred vsem obračamo do naših gospodov državnih poslancev, naj s primerno interpelacijo gospoda ministra pravosodja pripravijo v to, da državnemu zboru k dotični postavi načrt dodatka (novéle) v navedenem smislu v obravnavo predložijo.

Novomesto 28. januarija 1877.

Anton Ogulin.

Znanstvene stvari.

Občni zbor Matice slovenske

24. dne januarija.

(Dalje.)

Po prebranem poročilu o delovanji Matičnega odbora vpraša predsednik: ali želi kdo govoriti o njem?

Oglasi se gosp. Jurčič in razklada, da nikakor ni zadovoljen z odborovim delovanjem, ker namesti da bi bili društveniki za lansko leto dobili 7—8 knjig, dobili so le 2, vrh teh res da še 3 zemljevide, ki so zeló dragi, a Slovencem ne tako potrebni kakor knjige. Odbor je imel na razpolaganje 5000 gold., pa jih ni porabil; kdor bi po Matičnih knjigah sodil duševno zmožnost slovenske inteligencije, moral bi reči, da nimamo moči, pa to ni res; v zadnjih 10 letih je dorastlo dokaj

slovenskih talentov, treba je le na delo jih pozvati. Konečno z ozirom na tiskovne stroške „dr. Tomanovega življenjepisa“, ki so zaračunani na 642 gold. 35 kr., očita odboru, da je konkurencijo za tisek Matičnik knjig le na videz razpisal, kajti „narodna tiskarna“ bila bi to knjigo tiskala za 529 gld., zato ni res, da je Blaznikova tiskarna pri vsaki pôli cenejša za 23 kraje, kakor je tajnikovo poročilo se glasilo; zato govornik ponavlja lanski predlog konkurenčne poti.

Gosp. Šolar pobija ugovore predgovornikove in opravičuje delovanje odborovo, rekši, da odbor je storil, kar je storiti mogel in smel po pravilih Matičnih; odborova dolžnost ni, knjig spisovati, ampak ponudnih in za pripravne spoznanih izdati toliko, kolikor jih po denarnem stanu Matičnem sme, na katerega se je lani moralo ozir jemati, ker je prejšnji dve leti mejo pravil presešel. Naj se nam pove, kateri rokopis je odbor neupravičeno zavrgel? Ves svet vé, da Matica rokopise nabira, primerne za tisek odločuje in honorira; zakaj se ne oglasijo gospodje, če res imajo v shrambah materijala za Matico? Zemljevidi utegnejo v vnanji obliki pomanjkljivi biti, — al to obliko si je odbor leta 1869. izbral po mnogostranskem posvetovanji in dopisovanji in do letos ni še nobene graje niti v zboru niti drugje slišal, marveč vé, da se dejansko rabijo.

Gosp. Šuklje ni z zemljevidi zadovoljen, ker so neizmerno dragi in za geografični nauk v šolah nerabljivi; cenejše bi se bilo izhajalo s Stielerjevim ali Kocenovim atlasom.

Gosp. Vilhar (denarničar) pravi, da „Tomana življenjepisa“ zarad tega stane 642 gold., ker je dodana podoba, ki sama stane 60 gold. in je tacihi podob še 100 posebej na lični papir se tiskati dalo za prodaj.

Dr. Poklukar: Gosp. Jurčič je očital, da je konkurenca za Matične tiskovine bila le na videz na. To je zgolj le natolcevanje, razžaljivo za odbor, zato ga moram v imenu odborovem resno zavrniti.

Gosp. Klun vpraša prof. Šukljeja: ali bi bil zemljevid Stielerjev ali Kocenov cenejši?

Gosp. Šuklje misli, da, in ponavlja, da Matičin atlant za šole ne bo, ko bi do tega prišlo, da se slovenski atlant va-nje vpelje.

Gosp. Šolar zavrača prof. Šukljejevo mnenje o ceni navedenih zemljevidov in kaže na dotična obširna pretehtevanja leta 1869.

Gosp. Klun se čudi, da eden tako, drug pa zopet drugo trdi: eden zahteva le knjig, pa zopet le knjig, drugi pa potrebo atlantov za šole pripravnih, ter predlaga konec debate. Predlog se sprejme.

Gosp. Praprotnik, ki je že pred želel besede, omeni, da se nikoli poprej ni slišala graja Matičnih zemljevidov in da po takem današnja utegne zadevati le zadnje tri, o katerih se je gosp. Cigale, vrednik atlantov, sam pritožil pri odboru zoper kamnotis Kökeov ter mu je zato odbor tudi 50 gold. odtegnil.

Predsednik dr. Bleiweis naposled razjasnuje nekatere ugovore o odborovem delovanji. Očitanje, da je bila konkurenca za tiskovine Matične le na videz razpisana, imenuje neupravičeno; to kažejo Matični akti; razžaljivo bilo bi to očitanje za odbor, ako ne bi bil g. Jurčič preočitno govoril le „pro domo sua“. Če je v računih o tem oziru kak pogrešek, popravi se lahko, ker račun pride revizorjem v pregled. Prav vsako leto pa odbor ne bode razpisaval dražeb, ker to zadrževalo bi mnogokrat tisek za izdanje že pripravljenih rokopisov; tudi uradi državni, mestni magistrat itd. ne razpisujejo dražeb vsako leto, ampak jih ponavljajo po preteku 3 ali 5 let. Kar se tiče Matičnega atlanta, bila je potreba slov. atlanta leta 1869. soglasno spoznana, ker tako delo more na svetlo spraviti le kak li-

terarni zavod. Izbiralo se je, kakor je gosp. Šolar že razložil, leta 1869. veliko, in sprejel se tak atlant, o katerem do danes nismo slišali nezadovoljnosti; odbor je mislil z atlantom vstreči potrebam občinstva, ki je želelo slov. zemljevidov, in to je dosegel. Škoda, da velečenj-nega vrednika atlantovega gosp. Cigaleta ni tukaj vpričo, ki bi marsikaj najbolje razjasnil. Očitano se je sedanjemu odboru, da ne izpolnjuje svojih dolžnosti; to je lahko rečeno, dokazano pa nikakor ni; vodilo odboru so pravila Maticna, njih pa se je strogo držal. Povdarjala se je „slovenska inteligencija“, menda, da se pogreša v Maticnem odboru; al v odboru sedí 13 profesorjev, 4 učitelji, 7 doktorjev, nad 20 pisateljev; to pač je cvet „slovenske inteligencije“! In kje stoji zapisano, da odbor mora vse sam storiti, Matici vse sam biti? Če je res toliko mladih moči, zakaj ne gredó na delo? vsaj ne bi pisali brezplačno. Kdor ima kako javno opravilo, ne sme se ustavljati, da se dela njegova kritikujejo, marveč še potrebno je, da se kritikujejo; al kritika mora zidati pomagati, a ne razdirati, namesto „slabega“ stvariti kaj boljšega, ne pa nič delati in le zaničevati, kar drugi delajo; — le una je dokaz pravega domoljubja, ta pa nikakor ne.

S tem je bilo konec razprave o poročilu odborovega delovanja. (Kon. prih.)

Ozir po domovini.

Spomini na planine.

I.

(Dalje.)

Pa tudi tajnocvetek (kriptogamov) ni prazna ta planina.

Sežeš po praprotih, brez težave si lahko nabereš *Asplenium viride*, *Phegopteris Dryopteris*, *Aspidium rigidum*, *montanum*, *lonchistis*, *aculeatum* in *Cystopteris montana*.

Kogar mahovi veselé, si zamore tu poiskati: *Preissia commutata*, *Aneura palmata*, *Gymnostomum curvirostrum*, *rupestre*, *Dydimon rubellus*, *Distichium capillaceum*, *inclinatum*, *Caratodon purpureus*, *Desmatodon latifolius*, *Barbula aciphilla*, *Bryum pallens*, *caespiticum*, *orthorhynchium*, *Meesea uliginosa*, *Bartramia Oederi*, *Pogonatum alpinum*, *Orthothecium intricatum*, *rufescens* in še mnogo drugih.

Od lišajev si lahko odkruši od skalovja *Verucaria plumbea*, *calciseda*, *Lecidea petrosa*, jurana *Lecidella goniophila*, *ochracea*, *Biatora rupestris*, *Callopisma ochraceum* in druge; na tleh pa lahko pobere *Lecanora subfusca* var. *bryonta*, *Cetraria juniperina* in *islandica* (pljučnik *), katerega je posebno obilno pod rušjem ali cretjem (*Pinus Mughus*) in drugod; potem *Thamnolia vermicularis*, *Cladonia gracilis*, *racemosa*, *alpestris* in mnogo drugih.

Svojih ljubčkov, znamenitih žužkov in polžkov bivajočih na tej planini tudi ne smem pozabiti; vsaj nekatere naj naštejemo, katere vselej, kedar tje gori zaidem, tako radostno poberam. Izmed velike družine štrkov (Carabici) živijo tu: *Cychrus Schmidti* in *rostratus*, oba pod kamenjem in prvi prav pri vrhu Grebena. Nekoliko niže doli živi *Nebria castanea* in *Carabus alpestris*; še niže zlasti pri rušji se nahajajo pod kamni *Licinus Hoffmannseggii*, *Feronia diligens*, *Jurinei*,

*) Bohinjski mah je napačna beseda za *Cetraria islandica*, ampak pljučnik je prava, kajti tako imenujejo ta lišaj povsod na Gorenskem in tudi drugod. Med lišajem in mahom je precejšen razloček; lišaj ni mah in mah ne lišaj.

Welensii, *Schmidti*, *Ziegleri*, *Panzeri*, *Mühlfeldii*, *unculata*, *Beckenhauptii*; potem *Amara spectabilis*, *montivaga*; *Treckus rotundipennis*. Iz mnogobrojne družine rivčkarjev živijo tu: *Otiorynchus pulverulentus*, *obsoletus*, *mastix*, *bisulatus*, *nobilis* (na cretji ali rušji) *elephantulus*, *auricomus*, na sleču (*Rhododendron*), *auricapillus*, *aterrimus*, *plumipes* in mnogo drugih.

Izmed polžkov je tu mnogoštevilno *Helix Schmidti* in *phalerata*, prvi le pri vrhu, drugi pa po vsi planini. Potem se nahajajo še: *Helix teucozona* in var. *ovirensis*, *Helix Ziegleri* in sicer ta polž le zdolej pod kočo; in poslednjič *Clausilia cerata*, *parvula*, *Bergeri*, *unguiculata* var. *granatina*.

Ako človek po takem Božjem vrtu sprehajaje se, ima oči in srce odprte za naravo, ne more se odtrgati od čudežev vsemogočnosti Božje, ker le preživo so mu v spominu lepe, pomenljive besede Zveličarjeve: „Poglejte cvetlice (lilije) na polji, kako rastejo: ne delajo in ne predejo; pa vam povem, da še Salomon v vsi svoji časti ni bil tako oblečen, kakor njih ena.“ Ogle-dovaje in premišljevaje vse to se mu budijo v srci besede prelepe pesmi Potočnikovega planinarja, da ves navdušen veselo zapoje:

Visoko vrh planin stojim,
V veselji rajskem tu živim,
Tam dol' ljudje prebivajo,
Veselje redko vživajo.
Prid vrh planin
Nižave sin!

In ves vtopljen v to rajsko radost hrepeni z Vodnikom sedečim na Vršacu:

Pod velikim tukaj Bogom
Breztelesen bit' želim,
Čiste sape sred' mej krogom
Menim, da že v neb' živim.
(Konec prihodnjich.)

Popotne črtice.

Spisal političen sitnež.
(Konec.)

Na Zidanem mostu zvem, da gre prvi vlak še le ob pol sedmih proti Ljubljani. Kaj tedaj početi? Štiri še ni ura, tedaj imam skoro tri ure še čakati. „Idimo v Radeče“, mi veli notranji glas, „bomo vsaj tudi ta mikavni trg zopet enkrat površno ogledali.“

Rečeno — storjeno. Zadenem svojo torbo na ramo in jo maham do broda, kjer me voznik spravi, ker sem bil sam in ne bi bil rad čakal, za dvojno plačo na ono stran.

Čez par minut sem v Radečah, ličnem trgu ob Savi. Ogledovaje to in ono stran sem kmalu na koncu in tu zagledam „komedijo“, t. j. panoramo, v kateri je bilo boje namalano videti, kako se Srbi in Črnogorci s Turki tepó. Zunaj pa se je lesketalo še veliko dobitkov, za katere je vsak, kdor je plačal vstopnino, dobil eno številko. Al tudi take zapeljive obljube menda do Radečanov niso imele dosti vpljiva, ker so lastniki pred kočo zijala in dolg čas prodajali. Tudi jaz jih nisem hotel motiti v tej interesantni zabavi, ampak vkrenil sem v gostilnico, da bi se ohladil s pivom. Zašel sem v „kazino“, vsaj sem to sklepal po tabli na zidu viseči, na kateri je bilo pod naslovom „Casino-Mitglieder“ zapisanih več imen. Strahú bled prašam kletarico, če sem res v taki levovi jami, in se pripravljam izpiti pivo na dušek, potem pa hitro pobegniti. Al kletarica mi odgovori: „Bila je tū res kazina, a zdaj ni več.“

„Kako, da ne?“ vprašam in postavim pomirjen le na pol izpraznjeni vrček nazaj na mizo.

Gospodarske novice.

* Štajarska kmetijska družba je v svojem poslednjem običnem zboru sklenila, vinske trge vpeljati v poglavitnih vinskih krajih Štajarske dežele, en vinski trg pa v Gradcu ali Mariboru za vso deželo.

Podučne stvari.

Ravnajmo previdno s petrolejem!

Petroleum (kamnito olje) je za osvečavo zelo koristna stvar, pa je tudi zelo nevarna zaradi ogoja in še drugih nesreč. Zato je treba prav varno s tem oljem ravnati, posebno ko ga rabimo v svetilnicah (lampicah) ponoči. Nedavno se je žalostna dogodba slišala iz Českega, kjer bi se bila kmalu dva otroka z materjo vred zadušila po dimu od take ponočne svetilnice. Žena je lampico, da ne bi preveč svetlobe bilo v majhni izbici, dala goreti s prav majhnim zubljem (plamenčkom), ki pa je veliko dima naredil v izbi. Oba otroka sta bila na smrt omamljena, mater pa je glava bolela in noge so jej bile silno težke. Posrečilo se je vendar zdravniku oteti življenje še vsem trem. Dim petroleja je strupen.

Znanstvene stvari.

Občni zbor Matice slovenske

24. dne januarija.

(Konec.)

Blagajnik gosp. Vilhar bere račun lanskega leta, po katerem je Matica imela premoženja v obligacijah 38.460 gold., gotovine 3100 gold. 40 kr.; vrednost hiše znaša 11.400 gold., vrednost inventara pa 5015 gold., po takem v vsem skupaj premoženja 57.985 gold. Stroškov skupaj je imela 3928 gold. 70 kr., med tem za honorare rokopisov 839 gold. 90 kr., za tiskovine 1800 gold., za vezanje knjig 192 gold. 60 kr., hišnih stroškov 373 gold. 79 kr., tajniku in za različne pisarniške stroške 547 gold. 45 kr., drugih stroškov 175 gold. 36 kr.

Gosp. Jurčič zahteva pojasnjenja o 642 gold. 35 kr. za tisek Tomanovega življenjepisa, da se vidi, kdo ima prav, in dostavlja, da z opazko „navidezne“ konkurence ni hotel žaliti nikogar, a to, da je govoril po besedah predsednikovih „pro domo sua“, zavrača, ker od tiskovin „narodne tiskarne“ nima nobene koristi, v točki rodoljubja pa se ne umakne nikomur pod to streho.

Dr. Strbenec: Beseda „na videz“ je žalila ves odbor (Jurčič: sem jo ravnokar preklical); dobro! potem je reč z besedo „pro domo sua“ pobotana.

Predsednik dr. Bleiweis izreka mnenje, da se predlog Jurčičev zaradi pojasnila tiskovnih stroškov za Tomanov življenjepis sklada s 5. točko dnevnega reda; tam se bodo volili 3 pregledniki Matičnega računa, ki bodo tudi one stroške preiskavali. — Zbor pritrdi predsednikovemu mnenju.

Gosp. blagajnik Vilhar bere potem proračun za leto 1877., ki kaže 4821 gold. 85 kr. dohodkov, stroškov pa 3861 gold. 85 kr. Proračun se odobri brez razgovora.

O volitvi 3 revizorjev Matičnega računa (5. točka dnevnega reda) pozivlja predsednik zbor: naj kdo, morebiti gosp. Jurčič, nasvetuje 3 družbenike za ta posel.

Gosp. Jurčič nasvetuje gospoda J. Pfeiferja, Hafnerja in dr. Zupanca. Gosp. Pfeifer se zaradi družih obilnih opravil brani tega posla, dr. Zupanec pa zato, ker je odbornik, in volijo se potem po drugem nasvetu Jurčičevem gospodje Hafner, Celestina in Žagar, ki to nalogo sprejmó.

Razgovor o izdavanju znanstvenega časnika je bila 6. točka zborovih razprav.

Predsednik dr. Bleiweis opomni, da znanstveni časnik je predlog odbornika gosp. župnika Božidara Raiča, ki je odboru obljubil, da predloži zboru popoln načrt o tem časniku, a danes gosp. B. Raiča ni tukaj.

Na to poprime gosp. odbornik prof. Pleteršnik besedo in poroča v imenu Raičevem, ki zaradi uradnih opravil ni mogel v zbor priti, da naj bi se izbral odbor treh Matičarjev (en filolog, en zgodovinar in en prirodoslovec), ki naj bi izdelal načrt časopisu, nasvetoval vrednike, razglasil poziv pisateljem itd. tako, da časnik bi začel izhajati aprila ali maja meseca. Tudi prof. Pleteršnik meni, da bi tak časnik bil koristen za našo literaturo, ako bi se pečal s slovenskim in slovanskim jezikoslovjem, domačo zgodovino in prirodopisnimi vedami. A samo naročniki naj bi ga dobivali po odločeni ceni, in Matica naj bi ga le podpirala in porok bila za obstanek njegov. Namesti v Matični „letopis“ naj bi strogo znanstveni članki prišli v ta časnik, kjer bili bi na pravem mestu. Stroški po njegovih mislih za Matico menda ne bi bili veliki.

Gosp. prof. Šuklje podpira izdavanje znanstvenega časnika, misleč, da znanstveno gibanje pri nas v obče hira in peša in z njim hira tudi Matica. Letošnji „Letopis“ je tako skromen, tako malega obsega, kakor še nikoli; prejeli smo sicer 3 karte, nadaljevanje onega nesrečnega atlanta, ki je neizrečeno drag, pa popolnoma nerabljev. Tudi z životopisom Tomanovem se ne more ponašati Matica; v tem tonu — pravi — se dá otrokom popisavati življenje in smrt kakega brunega puščavnika, ne pa odraslim ljudem delovanje pesnika in politikarja. Da znanstveno življenje pri nas hira, vidi se tudi iz prepričlega števila naših pisateljev. Dasi ravno se krog slovenske inteligencije širi, dasi ravno čedalje več izobraženih mož iz univerz dohaja, vidimo na znanstvenem polju vendar le peščico starih pisateljev, kateri delujejo že 10, 20 in še več let. Krivo pomanjkanje pisateljskega zaroda pa je to, da si dve stranki stojite nasproti: eni — in to večinski — je znanost sama sebi sredstvo in namen; ona ne pripoznava nobene meje, razen onih, ki jih stavi pamet, — drugi stranki pa — in ta je, hvala Bogu! manjša stranka — je znanost kot pokorna služabnica veri: ona trdi, da znanost mora imeti versko podlogo. (Velik nemir v večini zborovi.) Matica morala bi ozirati se samo na znanstveno vrednost člankov, a ne na liberalno, ne na konservativno stališče pisateljev. Od sedanjega, po večini enostranskega odbora Matičnega se pa naša mlada generacija tega ne nadja. Ta odbor ne bi sprejel niti filozofičnega, niti svobodomislečega zgodovinskega, niti prirodopisnega, na Darwinovo teorijo oprtega članka, zato naši mladi pisatelji nimajo zaupanja do Matice, zato ne pišejo za njo, zato hira znanstveno delovanje. V znanstvenem smislu vredovani časnik bi oživel o-labelo slovensko književnost, zato živo priporočam Raičev predlog z garancijami, ki jih je nasvetoval prof. Pleteršnik.

Gosp. Parapat: Jaz tudi sedim v odboru Matičnem, a ni mi znano, da bi bil odbor zavrgel kak rokopis. Gosp. Šuklje je veliko kritiziral, a meni ni znan noben članek, ki bi ga bil on spisal o Kranjski zgodovini.

Gosp. Šolar: Dva gospoda govornika sta bitko tožila, da znanstveno delovanje hira, a kakor precejšnje število dobrih Matičnih knjig kaže, ne hira v Matici, morebiti hira kje drugej. Izdala bila bi Matica še kaj več knjig, al zaradi varčnosti, na katero je odbor po pravih njenih vezan, ni smel tega storiti, moral je to, kar je poprej preveč potrosil, lani nekoliko poravnati, in potem bo vprihodnje zopet mogoče, več na svitlo dati. Za izdavanje znanstvenega časnika naj se dobijo spretni uredniki; če bode časnik res tako koristen, kakor nekateri mislijo, segli bodo naročniki po njem in njegov obstanek bil bi potem zagotovljen; garancije Matične mogle bi pa le odvisne biti od razmér med vredniki njegovimi in pa Matico, katerih pa danes še ne poznamo.

Dr. Strbenec: Jaz tudi sedim v odboru, a ni mi znano, da bi stališče odbora Matičnega bilo enostransko. Ko bi tako bilo, kakor smo ga popisane slišali, sprejel bi bil lani ponujano mu cerkveno zgodovino in jo na svitlo dal, pa bi bil opustil kaj družega, a tega ni storil. Če nameravani časnik bode dober, našemu slovstvu primeren, vzdrževal se bode sam, sicer pa imamo dandanes že preveč časnikov, ki več ali manj hirajo v kljub toliki slov. inteligenciji, ki za-nje piše.

Gosp. Flis: Da Matica pri izberi člankov ni enostranska in preočljiva, to nam kaže, da v lanskem „Letopisu“ ni zavržla sestavka, akoravno diši po Darwinu. Sicer pa naše ljudstvo nič ne zgubi, če ne pozná Moleschettov, Schoppenhauerjev, Darwinov in družih tacih filozofov.

Gosp. Parapat pravi, naj se razpravlja Raičev predlog o znanstvenem časniku in ne zahaja v razpravo občnih principov. Če bo znanstveni časnik dober, se ni bati, da bi propal. On je za-nj.

Predsednik dr. Bleiweis sklepa dolgo debato o tem, da odbor, ki bode konečno sklepal o znanstvenem časniku, kateri je bil danes občnemu zboru le v razgovor predložen, na znanje vzame vse objave zborove, ki so se le bolj v glavnih vprašanjih gibale, pa ne segle v mnogotere drobnosti, ki se določiti morajo, kedar gre za izdavanje kakega časnika. Slišali smo danes od ene strani samo očitanja odboru Matičnemu, da ne dela prav, da ne izdaja pravih knjig, da zemljevidi, ki jih Matica izdaja, so slabi, da Matica nima zaupanja pri mladi generaciji itd. Naj mi pa zdaj tudi tisti gospodje, ki so toliko nezaupnic dali Matičnemu odboru, dovolijo vprašanje: kaj pa je s tistim društvom, ki je bilo l. 1872. na kljub Matici od nasprotnikov njenih pod imenom „pisateljskega društva“ osnovano in je že po 3 gl. letnih doneskov od svojih udov nabiralo? Kaj je to tako gloriozno svetu oklicano društvo slovenskemu občinstvu v 5 letih spisalo in na svitlo dalo? Kje je napovedana spomenica Preširnova? Kje je celo to društvo? To naj zadostuje današnjim kritikam, katere pa ne bodo zadrževale odbora, da ne bi vestno spolnoval dolžnosti, ki mu jih nakladajo Matična pravila. Zato bode resno prevdaril danes slišana mnenja o znanstvenem časniku; ako bi pa on po vsestranskem pretresu ne mogel priti do kakega gotovega sklepa, sklical se bode občni zbor čez par mesecev, da se stvar konečno dožene.

S tem je bila razprava o znanstvenem časniku končana.

O obravnavi 7. programove točke, to je, o razpošiljanji knjig in iztirjevanji letnih doneskov je predsednik zboru razložil vzrok, zakaj je to vprašanje prišlo občnemu zboru v razpravo. Govorili so o njem gg.: Gutman, Spendal, Robič in dr. Po-

klukar. Sprejeti so bili predlogi tako-le se glaseči: Dolžniki naj se še enkrat resno opomnijo plačila z dostavkom, da se izbrišejo iz vrste Matičnih udov, ako ne odrajtajo dolgá; — vprihodnje naj se letnina pobira takrat, ko se Matične knjige razpošiljajo, a knjige ne izročé nikomur, predno letnine ni odrajtal; — gosp. poverjeniki naj udom polo za vplačevanje razpošiljajo.

V 8. programovi točki je nasvetoval g. Gutman, naj bi se v „Letopis“ tudi sprejemalo več člankov zabavnih; dela Jul. Verne-a že skoro v vse jezike Evropske predstavljena bila bi jako ugodna; letos naj bi se začelo s „potovanjem okoli sveta v 80 dnevih“ ali v „letopisu“ ali v posebni knjižici. — Gospod Šolar omenja, da so letopisi prejšnjih let donášali zabavno berilo; lani ni odbor dobil nobenega. O Jul. Verneevih delih bilo bi določiti, ali naj bi se izdajalo z ilustracijami ali brez njih. Gosp. Gutman misli, da bi podob treba ne bilo, ki bi stroške preveč pomnožile. — Predlog se sprejme.

Ko predsednik za skrutinatorje 420 volilnih listov imenuje gospode Kluna, Robiča in Stegnarja, se seja končá.

Za odbornike so bili izvoljeni gospodje: dr. J. Strbenec, Herman, Tomšič, Kosár, dr. Poklukar, Šavnik, dr. Tonkli, Sovan stareji (vsi prejšnji in pa K. Klun s 274 glasovi. *)

Ozir po domovini.

Spomini na planine.

I.

(Konec.)

Res! dobro in prijetno je bivati na planini pri tiho-jasnem, ugodnem vremenu. Ali kaj, ko človeku ni dano, po volji uživati planinskega veselja! In tako sva morala tudi mi dva posloviti se od planine ter misliti na odhod, na povračitev proti domu, kajti čas je le preneglo potekal, ura je kazala na času že 1. čez poludan. Veselega in zadovoljnega srca se toraj vzdigneva, a ko se prestopiva, se snujejo nove muhe v moji glavi; obšla me je namreč misel, spustiti se v Kokro, da bi vendar enkrat videl tisto znamenito, na steno prislunjeno gred ali lojtro, po kateri so nekadaj drug drugemu podajali ovce, da so jih tako spravili v Dolge njive. Pastir pokaže nama stezico ter pravi, da kakor vidi naju hoditi, sva v dveh urah gotovo v Kokri pri cerkvi. Tedaj hajd navzdol po novi, neznanji poti! Kmalu sva bila pri gredi. Videti strmo pečino, na katero je

*) „Novice“ morajo odločno zavriniti opazko „Narodovo“, ki suče svoj spis o volitvah M. odbornikov tako, kakor da bi bile „Novice“ le „na vitez“ prof. Šuklje-a stavile za kandidata, češ, da „so „Novičarji“ za hrbtom proti njemu agitirali.“ — „Novice“ so prof. Šuklje-a, predno je v zboru razvil svoj program, za kandidata stavile zato, ker je M. odboru na ljubo prevzel revizijo Krsnikove zgodovine ter za Matico že kaj storil. Da je „Danica“, o kateri se „Narod“ dela, kakor da bi nič o njej ne vedel, nasproti mu stavila gosp. Kluna, gotovo tudi za odbornika M. sposobnega rodoljuba, ki menda tudi zasluži mesto med slov. „inteligenco“, morejo li „Narodovci“ braniti to „Danico“? Po priporočilu „Novic“ je prof. Šuklje dobil kakih 180 glasov; od specifičnih „Narodovcev“, ki so v hudi jezi izbrisali kar vse prejšnje odbornike in edino le prof. Šuklje-a volili, dobil je le kakih 12 glasov. To je resnica nasproti čenčam!

Vred.